

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра педагогіки та психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ

рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність – 053 Психологія
освітньо-професійна програма – Психологія

Кременець – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія релігії» для студентів, які навчаються за спеціальністю 053 Психологія. Кременець, 2021 р. 17с.

Розробник:

М.В. Ярощук, старший викладач кафедри педагогіки та психології, кандидат психологічних наук

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено на засіданні кафедри педагогіки та психології.

Протокол від 31 серпня 2021 року № 1.

Завідувач кафедри

В.В. Терпелюк

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, предметна спеціалізація, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Кількість модулів – 1			
Змістових модулів – 2			
Загальна кількість годин – 90	Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра	Рік підготовки:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3		4	4
		Семестри	
		8	8
		Лекції	
		18 год.	6
		Практичні, семінарські	
		18 год.	6
		Самостійна робота	
54 год.		78	
	Вид контролю: екзамен		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 40% / 60%

для заочної форми навчання – 14 % / 86 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання курсу навчальної дисципліни «Психологія релігії» є ознайомлення студентів з особливостями релігійного світогляду особистості та умовами його формування; формування у студентів системи знань і компетентностей, щодо різноманітності методів дослідження та базових теоретичних підходів психології релігії; розкриття основних чинників формування релігійності людини, особливостей релігійності та релігійних виявів у різних вікових групах.

Вивчення курсу «Психологія релігії» спрямоване на формування у студентів професійних компетентностей:

1. Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога.

ЗК 4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

2. Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 1. Знання категоріально-понятійного апарату психології .

СК 2. Вміння самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 7. Здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання:

ПР1. Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР4. Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР5. Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.

ПР11. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР14. Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.

ПР17. Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР18. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади психології релігії.

Тема 1. Психологія релігії як наука.

Психологія релігії як галузь психологічного знання і релігієзнавства. Предмет психології релігії. Психологічні аспекти, фактори і складові релігії як предмету психології релігії. Основні підходи до визначення предмету психології релігії. Об'єкт психології релігії. Психологія релігії як міждисциплінарна наука та її автономний статус. Зв'язок психології релігії з релігійними науками, загальною і соціальною психологією. Психологія релігії та релігійна психологія: діалектика понять. Основні поняття психології релігії, як власна «наукова мова». Релігійна свідомість: визначення, зміст, міждисциплінарна сутність, зв'язок з іншими поняттями і категоріями. Індивідуальна і колективна релігійна свідомість.

Структура психології релігії. Загальнотеоретичний рівень психології релігії та його зміст. Соціально-психологічні теорії типології віруючих та їх загальна характеристика. Релігійні психологічні дослідження. Релігійні феномени. Емпіричний рівень психології релігії. Прикладна психологія релігії. Методи психології релігії. Інтроспекція (самопостереження) та рефлексія (самоосмислення, самоаналіз) та їх характеристика. Експеримент та особливості його застосування в психології релігії. Метод опитування: інтерв'ювання та анкетування. Інтерв'ю та його різновиди. Нежорстко фіксоване інтерв'ю та його специфіка. Жорстко фіксоване інтерв'ю (закрите інтерв'ю) та його специфіка. Анкетування та його специфіка в психології релігії. Спостереження як метод отримання інформації щодо психічної реакції, вчинків, поведінки релігійних осіб, груп під час культових відправлень, богослужінь, молитв, інших форм спілкування і діяльності. Особливості проведення спостереження в психології релігії.

Тема 2. Релігія як ціннісно-орієнтаційна діяльність.

Поняття релігії. Основні підходи до вивчення релігії: теологічний, історичний, психологічний, соціологічний, еволюційний (езотеричний). Поняття цінності. Духовна цінність: поняття, істинність. Поняття духовної цінності та ціннісної орієнтації людини, їх вплив на психіку особистості, соціальної групи, соціальних та суспільних відносин. Первісні форми релігії. Анімізм як спосіб релігійного ставлення до світу у вченні Е. Тайлора. Тотемізм – архаїчна релігія. Фетишизм: історичний і сучасний.

Тема 3. Функціональний аспект релігії в основних наукових школах.

Умовність виокремлення «психологічних» теорій релігії, їх інтегрованість в контекст соціально-філософського знання психології релігії як галузі релігієзнавства. Раціоцентризм З. Фрейда. Фрейдистська інтерпретація психологічних функцій релігії. Фрейдистське тлумачення релігії як невротичного феномену і шкідливої ілюзії. Психологічна природа релігії в глибинній психології К.Г. Юнга. Віра в Бога як подолання абсурдності людського існування в екзистенціалізмі. М. Хайдеггер і його концепція трагізму людського життя. Проблема релігії в гуманістичній психології А. Маслоу. Релігійна віра як «втеча від абсурду», позиція «всупереч абсурду» в інтерпретації А. Камю. Поняття мазохізму. Релігія як пошук сенсу існування (логотерапія В. Франкла). Авторитарні та гуманістичні релігії у гуманістичному психоаналізі. Гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. Трансперсональна психологія релігії С. Грофа. «Психологія самості» про релігію (Е. Еріксон, Д. Віннікот).

Тема 4. Психологічні аспекти релігійного культу.

Поняття релігійного культу. Релігійний культ як обрядова складова релігії. Культ як засіб спілкування з надприродним. Мотивація і психологічні функції культу у ранніх формах релігії. Поняття ідолу. Фетиш, амулет, талісман та їх психологічна характеристика. Діалектика моралі і культу. Психологічні аспекти діалектики релігійної моралі і культу. Поняття про релігійну мораль.

Релігійні символи та їх вплив на свідомість та психічні стани віруючих. Культове мистецтво: поняття, призначення. Емоційна динаміка психіки віруючих у процесі культових відправ. Трансформація емоційних процесів у психіці віруючих. Сповідь як психологічний феномен. Молитва та її психологічна характеристика.

Змістовий модуль 2. Психологія релігійних вірувань, віри і релігійності.

Тема 5. Основні компоненти релігійних вірувань та їх психологічні характеристики.

Релігійні образи, релігійні ритуали, міфологічна система, релігійні символи, релігійні заповіді – основні компоненти релігійних вірувань. Релігійні образи: поняття, психологічні особливості. Релігійні образи як позасвідомі утворення. Релігійні образи як емоційно насичені позасвідомі об'єкти. Релігійні образи як цілісні об'єкти, що не поділяються на складові. Джерела існування релігійних образів.

Молитви та їх психологічний зміст. Класифікація молитв залежно від мети: молитва-угода з Богом, молитва-злиття з Богом. Класифікація молитв за змістом: прохальні молитви, молитви заступництва, молитви подяки, молитви возлюблення. Міфологія: поняття, специфіка. Різновиди міфів та їх особливості (міфи творення або космогонічні міфи, астральні міфи, антропогонічні містерії, есхатологічні міфи, екзистенціальні міфи). Символи та їх класифікація. Категорії

символів у релігійних системах. Заповіді та психологічна інтерпретація їх природи.

Тема 6. Психологія релігійної віри.

Віра як джерело і спосіб існування релігії. Поняття віри. Основні психологічні феномени релігійної віри: пізнавально-мисленнєві, уявнофантазійні, емоційні, вольові, несвідомі. Раціональна основа пізнання в структурі релігійної віри. Віра як особливий пізнавальний процес. Спроби І. Канта і Г. Гегеля поєднати віру з раціональним пізнанням. Спроби К.Г. Юнга поєднати віру з архетипами, зміст яких становить колективне несвідоме. Релігійне почуття як емоційний елемент віри. Релігійна любов і релігійний страх: діалектика понять. Воля як компонент віри та її значення. Психологічні чинники віри. Навернення до віри.

Тема 7. Релігійна свідомість і релігійний досвід.

Загальна характеристика релігійної свідомості, її структура. Функції релігійної свідомості. Етапи розвитку релігійної свідомості. Релігійна самосвідомість. Співвідношення понять релігійна свідомість і релігійний досвід. Поняття релігійного досвіду. Природа релігійного досвіду, його місце в релігії і функції в системі обґрунтування релігійної віри. Об'єкт релігійного досвіду з психологічної точки зору. Суб'єкт релігійного досвіду з психологічної точки зору.

Психологічні особливості ранніх форм релігійного досвіду (обрядовість, релігійні афекти тощо). Види релігійного досвіду. Основні підходи до розуміння релігійного досвіду: релігійний досвід як взаємодія з вищим колективним рівнем психіки; релігійний досвід як психічна патологія; релігійний досвід як зустріч надприродним, містичним. Фізіологічна природа релігійного досвіду. Зміни станів свідомості в системі релігійного досвіду. Зміни емоційних станів психіки. Зміни самосвідомості і самоідентичності особистості. Методи досягнення зміни станів свідомості. Медитаційні практики. Психосоматичні методи. Дихальні методи. Використання психоактивних препаратів. Зміна стану свідомості і релігійна космогонія. Культурологічні аспекти зміни станів свідомості.

Тема 8. Психологія релігійності.

Поняття релігійності. Основні причини навернення до релігії. Соціальнопсихологічні особливості релігійної особистості. Типи релігійності. Зовнішня релігійність та її характеристика. Внутрішня релігійність та її характеристика. Персональна релігійність та її психологічна характеристика. Аперсональна релігійність та її психологічна характеристика. Релігійність: мотиваційний та функціональний вимір. Мотиваційний аспект виникнення, формування, розвитку і функціонування релігії – як усе те, що навертає людину до релігії, що приваблює в ній, потреби, які задовольняє релігія. Функціональний аспект релігії – як її вплив на психіку особистості, а відповідно, і на людські взаємини, суспільні відносини. Поняття релігійної зрілості. Критерії релігійної зрілості.

Тема 9. Релігійність як риса українського національного характеру.

Роль релігії і церкви у збереженні та зміцненні української національної самосвідомості. Психологічні аспекти відносин: суспільство – релігійна спільнота – особистість. Культура і релігійний досвід (проблема визначення обумовленості змісту релігійного досвіду впливом культури).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	Усього	л	п	лаб	с.р.	Усього	л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади психології релігії.										
Тема 1	10	2	2	-	6	11	-	1	-	10
Тема 2	10	2	2	-	6	12	1	1	-	8
Тема 3	10	2	2	-	6	8	1	-	-	8
Тема 4	10	2	2	-	6	10	-	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	40	8	8	-	24	40	2	2	-	36
Змістовий модуль 2. Психологія релігійних вірувань, віри і релігійності.										
Тема 5	10	2	2	-	6	9	1	-	-	8
Тема 6	10	2	2	-	6	9	-	1	-	8
Тема 7	10	2	2	-	6	12	1	1	-	10
Тема 8	10	2	2	-	6	10	1	1	-	8
Тема 9	10	2	2	-	6	10	1	1	-	8
Разом за змістовим модулем 2	450	10	10	-	30	50	4	4	-	42
Усього годин	90	18	18	-	54	90	6	6	-	78

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма

1	Психологія релігії як галузь психологічної науки	2	1
2	Психологія релігійної віри	2	1
3	Функціональний аспект релігії в основних наукових школах	2	-
4	Психологічні аспекти культового елементу релігії	2	-
5	Психологія магії та анімізму	2	-
6	Психологія релігійної віри	2	1
7	Релігійна свідомість і релігійний досвід	2	1
8	Релігійність як риса українського національного характеру. Підсумкове заняття, обговорення ІНДЗ	4	1
9.	Психологічні особливості релігійності українців.		1
Разом		18	6

Семінарське заняття № 1 Питання для загального обговорення

1. Предмет психології релігії.
2. Методи психології релігії.
3. З історії становлення та розвитку психології релігії:
 - 1) релігійно-психологічна проблематика у творах російських мислителів-гуманістів: Ф. М. Достоєвського, Л. М. Толстого, О. М. Бердяєва, С. Л. Франка, – психіатрів В. М. Бехтерева і П. Б. Ганнушкіна;
 - 2) ключова ідея («червона нитка») праць В. Джемса з психології релігії;
 - 3) основний зміст соціально-психологічних досліджень релігії Е. Дюркгайма та В. Вундта.

Рекомендована література

1. Докаш В. І. Психологія релігії : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. 464 с.
2. Матласевич О. В. Психологія релігії : навчальний посібник. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 350 с.
3. Предко О. І. Психологія релігії : підручник. Київ : Академвидав, 2008. 344 с.
4. Релігія і церква в українському суспільстві : соціологічне дослідження – 2017. URL: http://rozumkov.org/ua/uploads/2017_Religiya.pdf (дата звернення: 31.08.2018).

Семінарське заняття № 2 Питання для загального обговорення

1. Основний психологічний зміст нерелігійної та релігійної віри.
2. Мотивація віри в Бога. Індивідуальний релігійний досвід. Навернення.
3. Вплив сім'ї на формування релігійності неповнолітніх.

4. Вікові особливості релігійності.

5. Типи віри в Бога і типи релігійності особистості. Основні психологічні особливості нетрадиційних культів (сект). Гуманістичні й авторитарні релігії та конфесії.

6. Психопрофілактичний і психотерапевтичний потенціал гуманістичної віри в Бога.

Рекомендована література

1. Докаш В. І. Психологія релігії : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. 464 с.

2. Матласевич О. В. Психологія релігії : навчальний посібник. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 350 с.

3. Предко О. І. Психологія релігії : підручник. Київ : Академвидав, 2008. 344 с.

4. Релігія і церква в українському суспільстві : соціологічне дослідження – 2017. URL: http://razumkov.org/ua/uploads/2017_Religiya.pdf (дата звернення: 31.08.2018).

Семінарське заняття № 3 Питання для загального обговорення

1. Умовність виокремлення «психологічних» теорій релігії.

2. Раціоцентризм в релігії З. Фрейда.

3. Психологічна природа релігії в глибинній психології К.Г. Юнга.

4. Проблема релігії в гуманістичній психології А. Маслоу.

5. Релігійна віра в інтерпретації А. Камю.

6. Логотерапія В. Франкла.

7. Гуманістичний психоаналіз Е. Фромма.

8. Трансперсональна психологія релігії С. Грофа.

Рекомендована література

1. Докаш В. І. Психологія релігії : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. 464 с.

2. Матласевич О. В. Психологія релігії : навчальний посібник. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 350 с.

3. Предко О. І. Психологія релігії : підручник. Київ : Академвидав, 2008. 344 с.

4. Релігія і церква в українському суспільстві : соціологічне дослідження – 2017. URL: http://razumkov.org/ua/uploads/2017_Religiya.pdf (дата звернення: 31.08.2018).

Семінарське заняття № 4 Питання для загального обговорення

1. Основний психологічний зміст релігійного культу.
2. Психологія співвідношення морально-етичної та культової складових християнської релігії.
3. Соціальнопсихологічні механізми релігійно-культових відправ.
4. Психорегулятивний потенціал релігійно-культової символіки та релігійно-культового мистецтва.
5. Емоційна динаміка психіки віруючих у процесі культових дійств.
6. Психологічні аспекти сповіді, молитви й релігійної медитації.

Рекомендована література

1. Докаш В. І. Психологія релігії : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. 464 с.
2. Матласевич О. В. Психологія релігії : навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 350 с.
3. Предко О. І. Психологія релігії : підручник. Київ : Академвидав, 2008. 344 с.
4. Релігія і церква в українському суспільстві : соціологічне дослідження – 2017. URL: http://razumkov.org/ua/uploads/2017_Religiya.pdf (дата звернення: 31.08.2018).

Семінарське заняття № 5 Питання для загального обговорення

1. Психологічні основи первісної магії.
2. Основний психологічний зміст анімізму.
3. Психологія утворення магічно-анімістичних комплексів та їх трансформації в релігійні уявлення та культ.

Рекомендована література

1. Докаш В. І. Психологія релігії : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. 464 с.
2. Матласевич О. В. Психологія релігії : навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 350 с.
3. Предко О. І. Психологія релігії : підручник. Київ : Академвидав, 2008. 344 с.
4. Релігія і церква в українському суспільстві : соціологічне дослідження – 2017. URL: http://razumkov.org/ua/uploads/2017_Religiya.pdf (дата звернення: 31.08.2018).

Семінарське заняття № 6 Питання для загального обговорення

1. Раціональне пізнання в структурі релігійної віри.
2. Емоційний елемент віри.

3. Вольовий компонент віри.
4. Типи релігійної віри.

Рекомендована література

1. Докаш В. І. Психологія релігії : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. 464 с.
2. Матласевич О. В. Психологія релігії : навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 350 с.
3. Предко О. І. Психологія релігії : підручник. Київ : Академвидав, 2008. 344 с.
4. Релігія і церква в українському суспільстві : соціологічне дослідження – 2017. URL: http://razumkov.org/ua/uploads/2017_Religiya.pdf (дата звернення: 31.08.2018).

Семінарське заняття № 7

Питання для загального обговорення

1. Релігійна свідомість і самосвідомість: діалектика понять.
2. Релігійний досвід та його психологічний вимір. 4. Зміни станів свідомості в структурі релігійного досвіду.
3. Співвідношення понять: релігія, релігійність, релігійна свідомість, атеїстична свідомість, релігійні уявлення.

Рекомендована література

1. Докаш В. І. Психологія релігії : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. 464 с.
2. Матласевич О. В. Психологія релігії : навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 350 с.
3. Предко О. І. Психологія релігії : підручник. Київ : Академвидав, 2008. 344 с.
4. Релігія і церква в українському суспільстві : соціологічне дослідження – 2017. URL: http://razumkov.org/ua/uploads/2017_Religiya.pdf (дата звернення: 31.08.2018).

Семінарське заняття № 8

Питання для загального обговорення

1. Чинники релігійності як риси українського національного характеру.
2. Гуманістичний тренд релігійності українства.
3. Роль Української православної та Української грекокатолицької церков у збереженні й зміцненні української національної самосвідомості.
4. Психологічні тенденції релігійності в сучасній Україні.

Рекомендована література

1. Докаш В. І. Психологія релігії : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. 464 с.
2. Матласевич О. В. Психологія релігії : навчальний посібник. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 350 с.
3. Предко О. І. Психологія релігії : підручник. Київ : Академвидав, 2008. 344 с.
4. Релігія і церква в українському суспільстві : соціологічне дослідження – 2017. URL: http://razumkov.org/ua/uploads/2017_Religiya.pdf (дата звернення: 31.08.2018).

Семінарське заняття № 9 **Питання для загального обговорення**

1. Взаємозв'язок релігійності з інтровертованістю, емотивністю, індивідуалізмом у структурі українського національного характеру.
2. Психологічні тенденції релігійності в сучасній Україні.
3. Культура і релігійний досвід.

Рекомендована література

1. Докаш В. І. Психологія релігії : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. 464 с.
2. Матласевич О. В. Психологія релігії : навчальний посібник. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 350 с.
3. Предко О. І. Психологія релігії : підручник. Київ : Академвидав, 2008. 344 с.
4. Релігія і церква в українському суспільстві : соціологічне дослідження – 2017. URL: http://razumkov.org/ua/uploads/2017_Religiya.pdf (дата звернення: 31.08.2018).

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Психологія релігії як наука. Завдання: 1. Пояснити відмінність психології релігії як науки від релігієзнавства. 2. Огляд основної та додаткової літератури по темі.	7	10
2	Тема 2. Релігія як ціннісно-орієнтаційна діяльність. Завдання: 1. Розкрити зміст поняття «ціннісно-орієнтаційна діяльність 2. Огляд основної та додаткової літератури по темі.	7	8
3	Тема 3. Функціональний аспект релігії в основних	7	8

	наукових школах. Завдання: 1. На основі знань з психології назвати основні наукові школи та їхній погляд на релігію. 2. Огляд основної та додаткової літератури по темі.		
4	Тема 4. Психологічні аспекти релігійного культу. Завдання: 1. Розкрити поняття релігійного культу та пояснити його психологічний аспекти. 2. Огляд основної та додаткової літератури по темі.	7	10
5	Тема 5. Основні компоненти релігійних вірувань та їх психологічні характеристики. Завдання: 1. Назвати основні компоненти релігійних вірувань. 2. Огляд основної та додаткової літератури по темі.	7	8
6	Тема 6. Психологія релігійної віри. Завдання: 1. Пояснити зміст поняття «релігійна віра» з позицій психологічної науки. 2. Огляд основної та додаткової літератури по темі. 3. Ведення термінологічного словника.	7	8
7	Тема 7. Релігійна свідомість і релігійний досвід. Завдання: 1. Пояснити, що спільного і відмінного в поняттях «релігійна свідомість» і «політична свідомість» 2. Огляд основної та додаткової літератури по темі.	7	10
8	Тема 8. Психологія релігійності. Завдання: 1. На основі аналізу теоретичних джерел складіть перелік основних чинників релігійності українців 2. Огляд основної та додаткової літератури по темі.	5	8
9	Тема 8. Релігійність як риса українського національного характеру. Завдання: 1. На основі аналізу теоретичних джерел складіть перелік основних чинників релігійності українців 2. Огляд основної та додаткової літератури по темі.		8
Разом		54	78

**Критерії оцінювання навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти під час самостійної роботи
на семінарських та практичних заняттях**

1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

7. Індивідуальні завдання

I. Теоретичного характеру (реферат, презентація):

1. Психологія релігії як наука.
2. Релігія як об'єкт психології релігії.
3. Методи психології релігії.
4. Релігійний культ та його психологічний зміст.
5. Мотивація та психологічні функції культу у різних формах релігії.
6. Емоційна динаміка психіки віруючих у процесі культових відправ.
7. Молитва та її психологічна характеристика.
8. Релігійні обряди та їх психологічні особливості.
9. Магія та її психологічний ефект.
10. Ритуали та їх психологічна характеристика.
11. Тотемізм та його психологічна сутність.
12. Фетишизм та його психологічна сутність.
13. Фрейдистська інтерпретація релігії.
14. Психологічна природа релігії в глибинній психології К.Г. Юнга.
15. Проблеми релігії в гуманістичній психології А. Маслоу.
16. Логотерапія В. Франкла.
17. Психологія релігії Е. Фромма.
18. Трансперсональна психологія релігії С. Грофа.
19. Релігійна свідомість та самосвідомість.
20. Методи досягнення зміни станів свідомості.
21. Релігійний досвід та його психологічна характеристика.

22. Релігійна віра та її психологічні чинники.
23. Релігійна особистість та її психологічні характеристики.
24. Психологічні тенденції релігійності в сучасній Україні.

Порядок подання та захист ІНДЗ

1. Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді реферату, презентації тощо.
2. ІНДЗ подається викладачу не пізніше ніж за 2 тижні до підсумкового контролю або завершення семестру.
3. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті (семінарському, практичному) на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу або презентації.
4. Оцінка за ІНДЗ враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу. Максимальна кількість балів – 15.

Критерії оцінювання ІНДЗ

При розробленні критеріїв оцінки за ІНДЗ береться за основу повнота і правильність виконання завдання, ступінь усвідомлення та розуміння студентом навчального матеріалу проблемного характеру; враховується здатність студента диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання, застосовуючи наукову термінологію; уміння здійснювати самостійний пошук та використання додаткового матеріалу для глибокого, логічного і творчого аналізу вивченого; уміння творчо застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; мовленнєве оформлення відповіді тощо.

1 бал – студент має початковий рівень знань і не виявляє інтерес до навчального матеріалу; механічно відтворює зміст відповідного параграфу підручника/посібника; копіює певне завдання без будь-яких власних висновків та узагальнень;

2 бали – студент виявляє первинний інтерес до навчального матеріалу; має фрагментарні навички в роботі з підручником, але самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання;

3 бали – студент знає близько половини навчального матеріалу і здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача; описує явища, процеси без пояснень їх причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, але слабо орієнтується в поняттях;

4 бали – студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, але відтворює його з помилками та неточностями; здатен з помилками й неточностями дати визначення основних понять; відповіді на додаткові питання непослідовні та нелогічні;

5 балів – студент має стійкі навички роботи з текстом підручника; може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу; формулює

поняття, наводить приклади, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен за необхідності використовувати наочні матеріали;

6 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу; може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена;

7 балів – студент самостійно відтворює домінуючу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати набуті знання при розв'язуванні психологічних задач; користується додатковими джерелами;

8 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основоположні теорії та факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє застосовувати засвоєний матеріал у стандартних ситуаціях;

9 балів – студент уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних теоретичних положень; самостійно користується додатковими джерелами; свідомо контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми;

10 балів – знання студента є достатньо повними; він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно описує певні явища з точки зору їх смислового взаємозв'язку; відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими фрагментарними неточностями;

11 балів – студент уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами та фактами, розглядати виявлені закономірності, робити самостійні висновки; загалом належною мірою контролює власну учбову діяльність;

12 балів – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатен використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали;

13 балів – студент самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну щодо власної;

14 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ;

15 балів – студент вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал у будь-якій формі; активно розвиває свої обдарування та нахили; вільно висловлює перспективи у відповідній сфері досліджень.

8. Методи навчання

Лекція (традиційна, лекція-візуалізація), розповідь, пояснення, пояснення, семінарські заняття, евристична бесіда, творчі есе, дискусії, моделювання

ситуацій, бліц-опитування, поточні тестування, виконання індивідуальних психологічних досліджень, самостійна робота, робота з науковою літературою.

9. Методи контролю

Поточне оцінювання: усне та письмове опитування, поточне тестування, оцінювання презентацій, ІНДЗ, самостійної роботи, підсумковий тест.

Підсумковий контроль – екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне опитування та самостійна робота										ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль № 1				Змістовий модуль № 2					Підсумковий тест		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	40	15	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5			

Шкала оцінювання знань та вмінь здобувачів вищої освіти під час підсумкового контролю, яка передбачає співвідношення питомої ваги результатів поточного й проміжного контролю та результатів здачі екзамену

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою академії	Підсумкова оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю – коефіцієнт 0,5	Результати здачі екзамену – коефіцієнт 0,5
A	Відмінно	90 – 100	90 – 100	90 – 100
B	Добре	82 – 89	82 – 89	82 – 89
C		75 – 81	75 – 81	75 – 81
D	Задовільно	67 – 74	67 – 74	67 – 74
E		60 – 66	60 – 66	60 – 66
FX	Незадовільно	35 – 59	35 – 59	35 – 59
F		0 – 34	0 – 34	0 – 34

Критерії оцінювання за національною шкалою

Оцінка А «5» («відмінно») (90–100): студент виявляє міцні, глибокі та системні знання навчально-програмованого матеріалу; відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального

матеріалу; демонструє вміння самостійно знаходити та користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї, встановлювати причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робити аргументовані висновки; користується широким арсеналом засобів доказів власної думки, вирішує складні проблемні завдання; виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань; творчо застосовує професійні вміння і навички; вміє пов'язати теорію з практикою; володіє культурою викладу інформації, мова студента грамотна.

Оцінка В «4» («добре») (82–100): студент виявляє міцні, повні, ґрунтовні знання навчально-програмованого матеріалу; демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати та систематизувати інформацію, встановлювати зв'язок з обраною професією та робити висновки; використовує загальновідомі докази у власній аргументації; вільно застосовує матеріал у стандартних ситуаціях; відповідь студента в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, однак при відповіді та виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; рівень мовленнєвої культури відповідає загальноприйнятим нормам.

Оцінка С «4» («добре») (75–81): студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте його знання недостатньо глибокі та осмислені; відповідь на рівні загальних уявлень про предмет; демонструє деяке порушення логічності й послідовності викладу матеріалу; виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити певні, але неконкретні й неточні висновки; не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою; має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації; виявляє невисоку культуру викладу знань.

Оцінка Д «3» («задовільно») (67–74): студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; викладає матеріал уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити після коректування запитань; недостатньо володіє розумовими операціями; відсутні уміння і навички у роботі з джерелами інформації; не вміє логічно мислити та викласти свою думку.

Оцінка Е «3» («задовільно») (60–66): має мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; у загальному недостатньо орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання у практичних ситуаціях.

Оцінка F «2» (35-59) (з можливістю повторного складання): студент не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє павичок застосування знань у практичних ситуаціях; демонструє; не виявляє творчі уміння застосування знань, навичок у навчально-дослідній та практичній діяльності.

Оцінка FX «2» («незадовільно») (0–34) (з обов'язковим повторним курсом): не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не

орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосовування знань у практичних ситуаціях.

11. Методичне забезпечення

Навчально-методичного забезпечення, періодичні видання, посібники, мультимедійні презентації за змістом тем.

12. Рекомендована література

Базова

1. Докаш В. І. Психологія релігії : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. 464 с.
2. Матласевич О. В. Психологія релігії : навчальний посібник. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 350 с.
3. Предко О. І. Психологія релігії : підручник. Київ : Академвидав, 2008. 344 с.
4. Релігія і церква в українському суспільстві : соціологічне дослідження – 2017. URL: http://razumkov.org/ua/uploads/2017_Religiya.pdf (дата звернення: 31.08.2018).
5. Зенько Ю. М. Психология и религия. 2-е изд., испр. и доп. Санкт-Петербург : Речь, 2009. 552с. URL: <http://www.razym.ru/naukaobraz/istoriya/217019-porova-ma-kritika-psihologicheskoy-apologii-religii.html> (дата звернення: 31.08.2018).
6. Коляденко Н. В. Психологія релігії : опорний конспект лекцій. Київ : ІПК ДСЗУ. 2006. 85 с.
7. Лубський В. І., Прядко О. І. Психологія релігії : підручник і хрестоматія. Ч. 1. Київ : Центр учбової літератури, 2004. 208 с.
8. Матласевич О. В. Психологія релігії : навч. посіб. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 350 с.
9. Москалець В. П. Психологія релігії : посіб. Київ : Академвидав, 2004. 240 с.
10. Основы религиоведения : учеб. для студентов вузов / под ред. И. Н. Яблокова. Москва : Высш. шк., 2005. 508 с. URL: <http://www.alleng.ru/d/relig/relig003.htm> (дата звернення: 31.08.2018).
11. Сальченко К. В. Психология религиозности и мистицизма : хрестоматія. Москва : АСТ, Харвест, 2001. 544с. URL: <http://www.klex.ru/5bn> (дата звернення: 31.08.2018).
12. Сафронов А. Г. Психология религии. Киев : Ника-Центр, 2002. 224 с.

Додаткова література

1. Академічне релігієзнавство : підручник / за наук. ред. проф. А. Колодного. Київ : Світ Знань, 2000. 862 с. URL: <http://www.twirpx.com/file/153540/> (дата звернення: 31.08.2018).
2. Артамонов Г. Н. Душа : внутренний мир человека Москва : ГУУ, 2005. 343 с.

3. Василенко Л. И. Краткий религиозно-философский словарь Москва : Истина и Жизнь, 2000. 250 с.
4. Винокуров В. В. и др. История религии. в 2т. / под ред. И. Н. Яблокова. Москва : Высш. шк., 2002. 639 с.
5. Калінін Ю. А., Харьковщенко Є. А. Релігієзнавство : підручник. Київ : Наукова думка, 2000. 352 с.
6. Колодний А. М. Історія релігії в Україні : навч. посіб. URL: http://pidruchniki.ws/19991130/religiyeznavstvo/istoriya_religiyi_v_ukrayini (дата звернення: 31.08.2018).
7. Лазоренко Т. Духовність і прогресс : короткий нарис історії духовності. Київ : ТОВ «Кваліфіковані кадри», 2004. 212 с.
8. Лубський В. І., Предко В. І. Психологія релігії : підручник і хрестоматія. Ч.1. Київ : ЦУЛ, 2004. 208 с.
9. Лубський В. І. Релігієзнавство : підручник Київ : Академвидав, 2005. 432 с.
10. Москалець В. П. Психологія релігії : посібник. Київ : Академвидав, 2004. 240с.
11. Психология религиозности и мистицизма: хрестоматія. URL: <http://login.ru/books/psikhologiya-religioznosti-i-misticsizma-selchenok-kvzdorove/> (дата звернення: 31.08.2018).
12. Пуряєва Н. Словник обрядової термінології. Львів : Свічадо, 2001. 160с.
13. Баканурський А. Г. Релігієзнавство. Курс лекцій. Навч. посібник для вузів. Київ : Професіонал, 2004. 304 с.
14. Религиоведение : хрестоматія : учеб. для вузов / под ред. А. Н. Красникова Москва : Университет, 2000. 800 с.
15. Рибалко В.С. Релігієзнавство: навч. посібник. Київ : ІПК ДСЗУ, 2006.124 с.
16. Сафронов А. Г. Психология религии. Киев : Ника-Центр, 2002. 224 с.
17. Шевченко В. М. Словник-довідник з релігієзнавства. Київ : Наук. Думка. 2004. 560 с.